

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

В'ячеслав ДАВИДЕНКО

04 2025 р.

ВИСНОВОК

**Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації
Шиндель Ірини Вікторівни на тему: «Дискреція в діяльності Національної
поліції України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ № 9 від 16 квітня 2025 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації ад'юнкта 4-го року навчання докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ Шиндель Ірини Вікторівни на тему: «Дискреція в діяльності Національної поліції України»

ГОЛОВУЮЧА: кандидат юридичних наук, доцент Пишна Алла Георгіївна.

ПРИСУТНІ:

Бабенко А.М., доктор юридичних наук, професор,
Галунько В.М., доктор юридичних наук, професор,
Денисова А.В., доктор юридичних наук, професор,
Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор,
Ярмакі Х.П., доктор юридичних наук, професор,
Коропатов О.М., кандидат юридичних наук, доцент,
Теслюк І.О., кандидат юридичних наук,
Позігун І.О., доктор філософії,
Кейдалюк В.О., доктор філософії.

З присутніх – 5 докторів наук та 5 кандидатів наук, докторів філософії – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження ад'юнкта 4-го року навчання докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ Шиндель Ірини Вікторівни на тему: «Дискреція в діяльності Національної поліції України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ.

Шиндель Ірина Вікторівна, народилась 08 травня 1986 року в м. Білгород-Дністровський Одеської області. Громадянка України.

У 2005 році закінчила рибопромисловий технікум в місті Білгород-Дністровський в Одеській області, за спеціальністю «бухгалтерський облік».

У 2009 році закінчила Одеський державний університет внутрішніх справ, отримала диплом спеціаліста за спеціальністю «Правоохоронна діяльність»

Упродовж 2009 - 2015 року проходила службу в органах внутрішніх справ на посадах, дізнавача СВ Приморського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області та на посаді дільничного інспектора міліції сектору дільничних інспекторів міліції Малиновського РВ ОМУ ГУМВС України в Одеській області.

З 2015 року до теперішнього часу проходить службу в Національній поліції України.

У період з листопада 2015 року до вересня 2021 року перебувала на посаді дільничного офіцера поліції ВП №2 ОРУП № 1 ГУНП в Одеській області.

З 1 вересня 2021 року наказом від 31.08.2021 № 209 о/с зарахована до докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ 30 жовтня 2020 року, протокол № 3.

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершила 10 квітня

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 у зарубіжному фаховому виданні, включеному до наукометричної бази Scopus, 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь ад'юнкта Шиндель І.В. на тему: «Дискреція в діяльності Національної поліції України». Здобувач ознайомила присутніх зі структурою

дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, яка зумовлена тим, що однією з важливих особливостей діяльності Національної поліції є необхідність перманентного застосування дискреції, що дозволяє поліцейським приймати рішення в відповідно до обставин конкретної ситуації. Водночас дискреція в діяльності Національної поліції є явищем, що потребує ретельного аналізу через її потенційний вплив на дотримання принципів правовладдя, забезпечення прав і свобод людини, а також ефективність правоохоронної діяльності загалом.

За даними правозахисних організацій у 2023-2024 роках було зафіксовано значну кількість скарг на перевищення повноважень поліцейськими. Зокрема, у медіа періодично з'являється інформація про випадки застосування сили, які викликали суспільний резонанс. Водночас міжнародна практика свідчить, що ефективне правове регулювання та контроль за реалізацією дискреційних повноважень є фактором підвищення рівня довіри до правоохоронної системи.

Дискреція поліцейських охоплює широкий спектр рішень: від застосування превентивних заходів до використання сили та заходів примусу. Відсутність належного правового регулювання та механізмів контролю може призводити до свавільних дій, що суперечать принципу правовладдя. Водночас надмірна регламентація дискреційних повноважень може позбавити поліцейських можливості оперативно реагувати на правопорушення та ефективно виконувати свої функції.

Окремі аспекти проблематики дискреції в діяльності поліції досліджувала низка українських вчених, однак, зважаючи на перманентний характер викликів, пов'язаних із реалізацією дискреції в діяльності Національної поліції, а також враховуючи відсутність комплексних досліджень, які б висвітлювали цю проблему з позицій сучасного стану розвитку правової системи та суспільних очікувань, обрана тематика є актуальною та потребує ґрунтовного аналізу.

Метою дослідження є висвітлення дискреції в діяльності Національної поліції та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення законодавства, яке регулює відповідні суспільні відносини.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері реалізації повноважень суб'єктів публічної влади.

Предметом дослідження є дискреція в діяльності Національної поліції України.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступним. Дисертація є одним з перших комплексних досліджень дискреції в діяльності Національної поліції, що ґрунтується на принципах і цінностях демократії та правовладдя. У роботі сформульовано низку положень та обґрунтовано рекомендації з удосконалення національного законодавства, зокрема:

у перше:

– обґрунтовано розуміння дискреції у діяльності Національної поліції як способу реалізації повноважень Національною поліцією як органом державної

влади, що полягає в можливості вибору (який спирається на юридичні й фактичні підстави та який відповідає принципу правовладдя, не суперечить сутності правовідносин, у яких застосовується розсуд) варіанту дії/рішення в межах, визначених законом, без розширення або зміни цих повноважень, а також обґрунтовано дві взаємодоповнювальні класифікації розсуду – за рівнями вибору (щодо рішення/дії, щодо варіантів рішення/дії, щодо способу дії) та за контрольованістю (регламентована, обмежена, відносно вільна), які дозволяють розмежувати сфери судового контролю та адміністративної дискреції;

– розроблено п'ятиелементну модель меж адміністративного розсуду Національної поліції України, яка охоплює нормативно-правові (визначають правові рамки дискреційних повноважень на основі Конституції, законів, підзаконних актів та міжнародних стандартів), інституційні (забезпечують контроль за розсудом через систему судового нагляду, прокурорського контролю та парламентського моніторингу), процедурні (регламентують порядок прийняття рішень, встановлюючи вимоги до мотивування, змагальності та відкритості), функціональні (обмежують дискрецію рамками компетенції органу, запобігаючи перевищенню повноважень) та матеріальні (ґрунтуються на принципах пропорційності, необхідності та правової визначеності для оцінки законності адміністративних рішень) обмеження;

– виокремлено та охарактеризовано напрями удосконалення правового регулювання адміністративної дискреції та забезпечення належного рівня правової визначеності у діяльності Національної поліції: нормативний (передбачає оновлення, систематизацію та гармонізацію законодавства з європейськими стандартами; концептуальне переосмислення законності; закріплення принципу пропорційності; внесення змін до законодавства про Національну поліцію); організаційний (вимагає комплексного підходу до формування відповідних освітніх програм і професійної підготовки); деонтологічний (передбачає не лише формальні зміни у законодавстві, але й трансформацію професійної культури, яка включає етичні стандарти та механізми їх дотримання); інституційний (організація внутрішніх процедур, що забезпечують дотримання принципів неупередженості, пропорційності, обґрунтованості та юридичної визначеності); контрольний (передбачає, зокрема, посилення громадського контролю за діяльністю поліції);

удосконалено:

– типологію наукових джерел доробку, що є підґрунтям пізнання дискреції в діяльності Національної поліції за предметом дослідження з виокремленням наукових робіт, предметом дослідження яких є дискреція, зокрема, адміністративний розсуд; наукових робіт, предметом дослідження яких є дискреції в окремих сферах суспільних відносин, зокрема дискреції адміністративних органів; наукових робіт, предметом дослідження яких є дискреція в діяльності органів правопорядку;

– методологію дослідження адміністративного розсуду в діяльності Національної поліції з обґрунтуванням необхідності застосування системи методологічних засобів: принципів (об'єктивності, системності, історизму, всебічності); методів (аналізу і синтезу, дедукції та індукції); підходів (аксіологічного, герменевтичного, структурно-функціонального);

– положення про виокремлення рівнів правового регулювання адміністративного розсуду: 1) національний рівень; в межах якого доцільно розмежувати німецьку модель, для якої характерне чітке нормативне закріплення меж дискреційних повноважень поліції, визначення критеріїв їх правомірності та ефективні механізми судового контролю та французьку модель, що базується на судовій інтерпретації принципів дискреції, поступовому звуженні її меж і посиленні стандартів правозахисту; 2) міжнародний (зокрема, регіональний) рівень, на якому відносини щодо застосування дискреції як способу реалізації владних повноважень регулюються як безпосередньо, так і через закріплення міжнародно-правових норм, застосування яких вимагає обмеження адміністративного розсуду та визначає межі дискреції;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо застосовування комплексного підходу до правового регулювання дискреційних повноважень, що має включати доктринальне розмежування дискреції та свавілля (прикладом чого є європейський досвід інтерпретації доктрини *margin of appreciation*), формування критеріїв правомірності дискреційних рішень та розроблення ефективних механізмів їх судового контролю.

По закінченні доповіді дисертанта, присутніми було поставлено ряд запитань.

ДЕНИСОВА А.В., доктор юридичних наук, професор: Шановна Ірино Вікторівно! Чи можна стверджувати, що дискреція Національної поліції є інструментом забезпечення правовладдя, а не лише засобом оперативного реагування на правопорушення?

ШИНДЕЛЬ І.В.: Дякую за запитання. Так, можна стверджувати, що дискреція Національної поліції є не лише засобом оперативного реагування на правопорушення, а й інструментом забезпечення правовладдя.

По-перше, дискреція поліції має бути підпорядкована принципу правовладдя, що означає її узгодженість із верховенством права, пропорційністю та належним врядуванням. Поліцейські рішення не можуть ґрунтуватися виключно на доцільності чи ефективності, а повинні відповідати вимогам правової визначеності, передбачуваності та обґрунтованості.

По-друге, у демократичних правопорядках поліція виконує не лише функцію правозастосування, а й превентивну та правозахисну роль. Це означає, що дискреційні повноваження використовуються не лише для боротьби з правопорушеннями, а й для запобігання порушенню людських прав, забезпечення громадського порядку та балансу між безпекою і свободою.

Наприклад, застосування дискреції щодо мирних зібрань має відповідати стандартам ЄСПЛ, щоб уникнути надмірного обмеження свободи вираження поглядів.

По-третє, ключовим елементом правовладдя є контроль за дискреційними повноваженнями поліції. Якщо дискреція використовується довільно, це загрожує правовій визначеності та може призвести до свавільних рішень. Натомість ефективні механізми судового та громадського контролю (як це працює, наприклад, у Німеччині та Франції) сприяють тому, що дискреція поліції служить саме захисту прав, а не порушенню їх.

ДЕНИСОВА А.В., доктор юридичних наук, професор: Дякую за надану відповідь.

КОРОПАТОВ О.М., кандидат юридичних наук, доцент: Шановна Ірино Вікторівно! З огляду на зарубіжний досвід, чи існують концептуальні відмінності між підходами до правового регулювання дискреції поліції у країнах континентальної правової системи та у країнах загального права? Який з цих підходів є більш релевантним для України?

ШИНДЕЛЬ І.В.: Дякую за запитання. Так, між континентальною правовою системою та системою загального права існують концептуальні відмінності у правовому регулюванні дискреційних повноважень поліції.

У країнах континентальної правової системи дискреція поліції зазвичай врегульована законодавчо, зокрема через загальні принципи адміністративного права, такі як пропорційність, законність та обґрунтованість. У Німеччині, наприклад, Закон про поліцію прямо визначає межі дискреції, а суди здійснюють її перевірку, орієнтуючись на принципи належного врядування. У Франції адміністративні суди (особливо Державна рада) виробили концепцію «балансу інтересів», що дозволяє оцінювати виправданість дискреційних рішень поліції у конкретних випадках.

Натомість у країнах загального права (зокрема Великій Британії, США) дискреція поліції є значно ширшою і регулюється не стільки законами, скільки прецедентами та судовими доктринами. Наприклад, британське право передбачає, що поліція має право діяти на власний розсуд, керуючись принципами розумності та добросовісності, а контроль здійснюється постфактум – через незалежні наглядові органи, омбудсменів та судові механізми.

Для України більш релевантним є континентальний підхід, оскільки наша правова система заснована на принципах писаного права. Саме тому у дисертації ми й висвітлювати саме досвід переважно держав романо-германського права. Дякую.

КОРОПАТОВ О.М., кандидат юридичних наук, доцент: Дякую за надану відповідь.

ЯРМАКІ Х.П., доктор юридичних наук, професор: Шановна Ірино Вікторівно! Як, на Вашу думку, слід розмежовувати дискрецію Національної

поліції та свавільне використання повноважень, особливо в ситуаціях, коли законодавство не містить чітких критеріїв для прийняття рішень?

ШИНДЕЛЬ І.В.: Дякую за запитання. Розмежування дискреції Національної поліції та свавільного використання повноважень є важливим для забезпечення правовладдя. Оскільки законодавство не завжди містить чіткі критерії для прийняття рішень, слід орієнтуватися на низку принципів і механізмів, що забезпечують легітимність дискреції та запобігають її зловживанню. У першу чергу вкажемо на те, що дискреція може вважатися правомірною лише тоді, коли її реалізація відповідає фундаментальним принципам:

1) пропорційність – будь-яке дискреційне рішення повинно бути необхідним, виправданим та таким, що мінімально обмежує права осіб.

2) обґрунтованість – посадові особи мають пояснювати причини своїх рішень, особливо якщо вони зачіпають права громадян.

3) недискримінаційність – дискреція не може використовуватися для вибіркового або упередженого ставлення до громадян.

Додамо, що у дисертації ми висвітлили межі дискреції через опис різних факторів.

ЯРМАКІ Х.П., доктор юридичних наук, професор: Дякую за надану відповідь.

ГАЛУНЬКО В.М., доктор юридичних наук, професор: Шановна Ірино Вікторівно! Які основні відмінності у правовому регулюванні дискреційних повноважень поліції в Німеччині та Франції?

ШИНДЕЛЬ І.В.: Дякую за запитання. У дисертації ми відзначаємо такі відмінності, аналізуючи зарубіжне законодавство. Так, у Німеччині, наприклад, дискреція хоча б у загальному врегульована на законодавчому рівні; окрім безпосередньо дискреції вказується й на принцип пропорційності, як невід'ємний елемент її застосування. Це означає, що поліцейські органи при реалізації дискреційних повноважень зобов'язані не лише діяти в межах закону, а й забезпечувати співмірність своїх рішень із конкретними обставинами справи, мінімізуючи втручання в права людини.

Дискреційні повноваження поліції у Франції не мають єдиного нормативного закріплення, а впливають із сукупності правових норм та принципів, зокрема Кодексу внутрішньої безпеки, Кодексу територіальних громад та Кодексу етики національної поліції та жандармерії. Водночас межі дискреції визначаються судовою практикою, серед якої важливу роль відіграють рішення Державної ради, що обмежують свавільність адміністративних рішень та забезпечують дотримання принципів пропорційності й правовладдя.

Таким чином, ключова відмінність полягає у ступені законодавчої деталізації та механізмах контролю. Якщо Німеччина пропонує структуровану систему з чітко визначеними принципами, Франція доповнює це активним судовим наглядом, а Великобританія робить акцент на саморегуляції поліції та післяконтрольних механізмах. Для України корисним є поєднання цих підходів: законодавче закріплення принципу пропорційності, розширення судового

контролю за рішеннянями поліції та створення ефективних механізмів громадського моніторингу. Дякую.

ГАЛУНЬКО В.М., доктор юридичних наук, професор: Дякую за надану відповідь.

ТЕСЛЮК І.О., кандидат юридичних наук: Шановна Ірино Вікторівно! Як Ви оцінюєте баланс між необхідністю дискреції в діяльності Національної поліції та потенційними загрозами її зловживання в умовах правовладдя? Чи достатньо в Україні механізмів контролю за дискреційними повноваженнями поліції?

ШИНДЕЛЬ І.В.: Дякую за запитання. Баланс між необхідністю дискреції в діяльності Національної поліції та потенційними загрозами її зловживання є складним питанням, що потребує комплексного підходу. Дискреційні повноваження поліції є необхідним інструментом для забезпечення публічного порядку, ефективного реагування на правопорушення та виконання інших завдань, що не можуть бути регламентовані вичерпно через змінювані обставини. Однак надмірна або недостатньо врегульована дискреція може призвести до свавілля та порушення прав людини.

З точки зору правовладдя, дискреційні повноваження поліції мають бути обмежені принципами пропорційності, законності, підзвітності та ін., які ми розкриваємо у своєму дослідженні. Проблема в Україні полягає у тому, що формальні механізми контролю за дискрецією Національної поліції існують (судовий контроль, нагляд прокуратури у певних аспектах, оскарження дій посадових осіб), але вони не завжди ефективні на практиці.

Крім того, важливим інструментом контролю є внутрішні механізми поліції (дисциплінарні процедури, нагляд громадських рад, інспекційні перевірки), але вони нерідко залишаються формальністю через корпоративну солідарність або недостатню незалежність відповідних органів.

У порівнянні із зарубіжним досвідом (зокрема, Німеччиною та Францією), Україна потребує більш чітких критеріїв допустимої дискреції у правозастосуванні та впровадження ефективних механізмів громадського контролю, які не будуть лише декларативними. Дякую.

ТЕСЛЮК І.О., кандидат юридичних наук: Дякую за надану відповідь.

Після відповідей на запитання слово було надано науковому керівнику доктору юридичних наук, професору Корнієнку М.В., який дав оцінку дисертанту: Білих Ірина Вікторівна, працюючи над дисертацією, зарекомендувала себе як талановита і цілеспрямована дослідниця. Ірина Вікторівна володіє глибокими знаннями з обраної спеціальності, методикою наукових досліджень, вільно володіє українською мовою.

Чинником досягнення результатів дисертаційного дослідження було також те, що аспірантка має аналітичний склад розуму, вміє чітко висловлювати свої думки, обґрунтовуючи власну позицію, володіє навичками роботи з інформаційними базами даних.

Білих Ірина Вікторівна відповідальна, дисциплінована, має високу працездатність і прагнення до самовдосконалення. Активно бере участь у науковому житті кафедри. Ірина Вікторівна є кваліфікованим фахівцем і має всі необхідні якості для успішного проведення дисертаційного дослідження.

Білих Ірина Вікторівна успішно завершила дослідницьку роботу над темою дисертації «Дискреція в діяльності Національної поліції України». Її дослідження характеризується актуальністю, науковою новизною та практичною значущістю. Слід відзначити вдале обрання актуальної проблематики з огляду на наступні фактори:

необхідність забезпечення правовладдя у діяльності Національної поліції (ефективне правозастосування потребує балансу між дискреційними повноваженнями поліції та гарантіями від їхнього свавільного використання; питання дискреції є ключовим у контексті відповідності діяльності поліції принципам правовладдя та дотримання прав людини);

системні проблеми правового регулювання дискреції (національне законодавство України не містить комплексного підходу до визначення меж дискреції, що може призводити до нерівномірного правозастосування, різночитання норм та потенційних зловживань; необхідність вдосконалення нормативного регулювання є особливо актуальною в умовах реформування правоохоронної системи);

3) європейський контекст (у рішеннях Європейського суду з прав людини неодноразово піднімалося питання надмірного або свавільного використання дискреції органами правопорядку; аналіз європейського досвіду, зокрема Німеччини та Франції та Європейського Союзу загалом, дозволяє виробити більш ефективний механізм правового регулювання дискреції в Україні);

наукова новизна (комплексний аналіз дискреції в діяльності Національної поліції через призму доктринального розуміння, зарубіжного досвіду та практичних аспектів застосування дозволяє сформулювати чіткі межі дискреційних повноважень, що є важливим для належного правозастосування);

практична значущість (результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення законодавства, розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності контролю за використанням дискреційних повноважень та формування єдиної правозастосовної практики; також вони можуть бути корисними у навчальному процесі підготовки правоохоронців).

Таким чином, дослідження вказаної тематики є не лише актуальним, а й має значний науковий та практичний потенціал.

Білих Ірина Вікторівна опублікувала 6 наукових праць за темою дисертації, взяла участь у 6 наукових заходах.

Аналіз дисертації, а також роботи над дисертацією та освітньою програмою дозволяє зробити висновок, що Білих Ірина Вікторівна фахово провела дослідження, що є завершеною працею, яка має важливе значення для вітчизняної

правничої науки, а її авторка готова до атестації здобувачки ступеня доктора філософії.

Отже, можна зробити висновок, що дисертація на тему «Дискреція в діяльності Національної поліції України» є самостійним, завершеним дослідженням, у результаті якого отримано наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливі наукові питання правничої науки, відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» (D8 Право) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Білих Ірина Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (D8 Право).

Науковий керівник подякував всім присутнім за підтримку наукового дослідження і здобувача.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування, щодо представленого на розгляд дослідження.

ГАЛУНЬКО В.М., доктор юридичних наук, професор: Щодо актуальності теми, питання не виникає, але на сторінках 193-194 ви висловлюєте вислови, які необхідно більш ґрунтовно аргументувати. Бажано виокремити національне законодавство та зарубіжні моделі. В цілому робота заслуговує уваги та створює позитивне враження.

ДЕНИСОВА А.В., доктор юридичних наук, професор: Робота дійсно залишає позитивне враження, є вкрай актуальною, своєчасною, самостійною, теоретично та практично значущою, але вважаю що було б доцільно додати до роботи окремі рішення Європейського суду з прав людини. Я вам бажаю успіху.

ЯРМАКІ Х.П., доктор юридичних наук, професор: Тема дуже актуальна, використання дискреційних повноважень у сфері протидії кримінальним та адміністративним правопорушенням у сфері корупції потребує глибокого аналізу та дослідження.

КОРОПАТОВ О.М., кандидат юридичних наук, доцент: Тема роботи є вкрай актуальною. Звертаю увагу на те, що у підрозділі 2.1. розуміння концепту дискреція бажано розглядати у першому розділі дисертації. Бажано виокремити поняття судовий нагляд та прокурорський контроль. В цілому робота визиває позитивне враження. В науковій діяльності не зупинятися, бажано видати монографію з урахуванням наданих рекомендацій.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Дискреція в діяльності Національної поліції України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Однією з важливих особливостей діяльності Національної поліції є необхідність перманентного застосування дискреції, що дозволяє поліцейським приймати рішення в відповідно до обставин конкретної ситуації. Водночас дискреція в діяльності Національної поліції є явищем, що потребує ретельного аналізу через її потенційний вплив на дотримання принципів правовладдя, забезпечення прав і свобод людини, а також ефективність правоохоронної діяльності загалом. За даними правозахисних організацій у 20232024 роках було зафіксовано значну кількість скарг на перевищення повноважень поліцейськими. Зокрема, у медіа періодично з'являється інформація про випадки застосування сили, які викликали суспільний резонанс. Водночас міжнародна практика свідчить, що ефективно правове регулювання та контроль за реалізацією дискреційних повноважень є фактором підвищення рівня довіри до правоохоронної системи.

Дискреція поліцейських охоплює широкий спектр рішень: від застосування превентивних заходів до використання сили та заходів примусу. Відсутність належного правового регулювання та механізмів контролю може призводити до свавільних дій, що суперечать принципу правовладдя. Водночас надмірна регламентація дискреційних повноважень може позбавити поліцейських можливості оперативно реагувати на правопорушення та ефективно виконувати свої функції.

Окремі аспекти проблематики дискреції в діяльності поліції досліджували такі українські вчені, як В. Авер'янов, Н. Бааджи, А. Бабенко, В. Бевзенко, В. Галунько, В. Горбалінський, А. Грінь, О. Губська, А. Денисова, О. Жердєв, М. Закурін, М. Коваль, І. Ковбас, В. Колесник, М. Корнієнко, О. Кузьменко, Р. Куйбіда, А. Кучук, О. Лагода, Р. Мельник, Т. Михайліна, С. Мороз, Г. Панова, М. Рісний, Х. Ярмачі та ін.

Однак, зважаючи на перманентний характер викликів, пов'язаних із реалізацією дискреції в діяльності Національної поліції, а також враховуючи відсутність комплексних досліджень, які б висвітлювали цю проблему з позицій сучасного стану розвитку правової системи та суспільних очікувань, обрана тематика є актуальною та потребує ґрунтовного аналізу.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є висвітлення дискреції в діяльності Національної поліції та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення законодавства, яке регулює відповідні суспільні відносини. Досягнення цієї мети передбачає необхідність вирішити наступні завдання:

- з'ясувати стан наукового осмислення проблематики дискреції в діяльності Національної поліції України;
- розкрити методологічні основи дослідження дискреції в діяльності Національної поліції;
- визначити концепт «дискреція» у правознавстві та розкрити загальний аспект цього поняття;
- визначити поняття дискреції в діяльності Національної поліції та надати загальну характеристику видів дискреції в діяльності Національної поліції;
- розкрити зміст меж дискреції в діяльності Національної поліції України;
- провести компаративний аналіз правового регулювання дискреції поліції, охарактеризувавши німецький, французький та загальноєвропейський аспекти;
- визначити та охарактеризувати напрями удосконалення правового регулювання дискреції в діяльності Національної поліції України. Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері реалізації повноважень суб'єктів публічної влади.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері реалізації повноважень суб'єктів публічної влади.

Предметом дослідження є дискреція в діяльності Національної поліції України. Методи дослідження. Гносеологія дискреції в діяльності Національної поліції ґрунтується на низці методологічних принципів – об'єктивності, системності, історизму, всебічності – які забезпечили логіку наукового пошуку та є чинниками відповідності дослідження вимогам науковості (розділи 1, 2 і 3). Методи аналізу і синтезу, дедукції та індукції дозволяють виявити сутнісні характеристики предмету пізнання та визначити взаємозв'язки між його елементами (підрозділи 2.1.2.3.), визначити стан пізнання піднятої проблематики (підрозділ 1.1), сформулювати висновки до розділів та загальні висновки. Окрім цього завдяки вказаним логічним методам було виявлено важливі закономірності та ризики в реалізації дискреційних повноважень, що сприяє удосконаленню правового регулювання (підрозділ 3.2).

Серед застосованих методологічних підходів важливу роль для пізнання предмету відіграли: аксіологічний – дозволив визначити зв'язок дискреції та її меж з характеристиками державноправового режиму, принципами верховенства права та пропорційності тощо (розділ 2 і 3), герменевтичний – використаний для аналізу нормативних приписів національного та зарубіжного законодавства у сфері регулювання адміністративного розсуду (розділ 2, підрозділ 3.1.), структурнофункціональний – дозволив виокремити та проаналізувати види дискреції в діяльності Національної поліції, а також висвітлити межі дискреції, виходячи з функціональної спрямованості відповідного правового явища (підрозділи 2.2 та 2.3.)

Комплексно питання методології розкривається у підрозділі 1.2. дисертації. Емпіричну основу дослідження складають: рішення національних судів та

Європейського суду з прав людини, у яких розглядаються питання реалізації адміністративного розсуду.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступним. Дисертація є одним з перших комплексних досліджень дискреції в діяльності Національної поліції, що ґрунтується на принципах і цінностях демократії та правовладдя. У роботі сформульовано низку положень та обґрунтовано рекомендації з удосконалення національного законодавства, зокрема:

у перше:

- обґрунтовано розуміння дискреції у діяльності Національної поліції як способу реалізації повноважень Національною поліцією як органом державної влади, що полягає в можливості вибору (який спирається на юридичні й фактичні підстави та який відповідає принципу правовладдя, не суперечить сутності правовідносин, у яких застосовується розсуд) варіанту дії/рішення в межах, визначених законом, без розширення або зміни цих повноважень, а також обґрунтовано дві взаємодоповнювальні класифікації розсуду – за рівнями вибору (щодо рішення/дії, щодо варіантів рішення/дії, щодо способу дії) та за контрольованістю (регламентована, обмежена, відносно вільна), які вказують на сутнісний вимір адміністративної дискреції;

- розроблено п'ятиелементну модель меж адміністративного розсуду Національної поліції України, яка охоплює нормативноправові (визначають правові рамки дискреційних повноважень на основі Конституції, законів, підзаконних актів та міжнародних стандартів), інституційні (забезпечують контроль за розсудом через систему судового нагляду, прокурорського контролю та парламентського моніторингу), процедурні (регламентують порядок прийняття рішень, встановлюючи вимоги до мотивування, змагальності та відкритості), функціональні (обмежують дискрецію рамками компетенції органу, запобігаючи перевищенню повноважень) та матеріальні (ґрунтуються на принципах пропорційності, необхідності та правової визначеності для оцінки законності адміністративних рішень) обмеження;

- виокремлено та охарактеризовано напрями удосконалення правового регулювання адміністративної дискреції та забезпечення належного рівня правової визначеності у діяльності Національної поліції: нормативний (передбачає оновлення, систематизацію та гармонізацію законодавства з європейськими стандартами; концептуальне переосмислення законності; закріплення принципу пропорційності; внесення змін до законодавства про Національну поліцію); організаційний (вимагає комплексного підходу до формування відповідних освітніх програм і професійної підготовки); деонтологічний (передбачає не лише формальні зміни у законодавстві, але й трансформацію професійної культури, яка включає етичні стандарти та механізми їх дотримання); інституційний (організація внутрішніх процедур, що забезпечують дотримання принципів неупередженості, пропорційності,

обґрунтованості та юридичної визначеності); контрольний (передбачає, зокрема, посилення громадського контролю за діяльністю поліції);

удосконалено:

- типологію наукових джерел, що є підґрунтям пізнання дискреції в діяльності Національної поліції за предметом дослідження з виокремленням наукових робіт, предметом дослідження яких є дискреція, зокрема, адміністративний розсуд; наукових робіт, предметом дослідження яких є дискреції в окремих сферах суспільних відносин, зокрема дискреції адміністративних органів; наукових робіт, предметом дослідження яких є дискреція в діяльності органів правопорядку;

- методологію дослідження адміністративного розсуду в діяльності Національної поліції з обґрунтуванням необхідності застосування системи методологічних засобів: принципів (об'єктивності, системності, історизму, всебічності); методів (аналізу і синтезу, дедукції та індукції); підходів (аксіологічного, герменевтичного, структурнофункціонального);

- положення про виокремлення рівнів правового регулювання адміністративного розсуду: 1) національний рівень; в межах якого доцільно розмежувати німецьку модель, для якої характерне чітке нормативне закріплення меж дискреційних повноважень поліції, визначення критеріїв їх правомірності та ефективні механізми судового контролю та французьку модель, що базується на судовій інтерпретації принципів дискреції, поступовому звуженні її меж і посиленні стандартів правозахисту; 2) міжнародний (зокрема, регіональний) рівень, на якому відносини щодо застосування дискреції як способу реалізації владних повноважень регулюються як безпосередньо, так і через закріплення міжнародноправових норм, застосування яких вимагає обмеження адміністративного розсуду та визначає межі дискреції;

дістали подальшого розвитку:

положення щодо застосовування комплексного підходу до правового регулювання дискреційних повноважень, що має включати доктринальне розмежування дискреції та свавілля (прикладом чого є європейський досвід інтерпретації доктрини *margin of appreciation*), формування критеріїв правомірності дискреційних рішень та розроблення ефективних механізмів їх судового контролю.

Апробація матеріалів дисертації. Сформульовані у роботі основні положення, а також висновки апробовано на таких наукових заходах: науково-практичних круглих столах «Мова і право: лінгвістичний аспект розуміння, тлумачення та застосування права» (м. Одеса, 08 листопада 2021 р.), «Людина має право: соціальногуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні» (м. Одеса, 18 листопада 2021 р.), «Взаємодія поліції з населенням на засадах партнерства: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 25 листопада 2021 р.), Міжнародній конференції «Морська безпека Балто-Чорноморського регіону: виклики та загрози» (м. Одеса, 23 грудня 2021 р.), XI

Міжнародній науковопрактичній онлайнконференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 24 жовтня 2024 р.), III Всеукраїнській науковій конференції «Державноправові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» (м. Одеса, 18 грудня 2024 р.).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Робота виконана відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України № 722/2019 від 30 вересня 2019 року) – ціль «сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях».

Дисертація відповідає темам наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ:

загальноуніверситетській: «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538);

інституту права та безпеки «Державноправові засади формування безпекового середовища в Україні» (реєстраційний номер 0123U103716),

факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування: «Забезпечення прав і свобод особи в умовах транзитивного суспільства: сучасний вимір» (реєстраційний номер 0123U103760);

факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності «Забезпечення прав, свобод і інтересів людини в сучасних умовах адміністративноправовими засобами» (реєстраційний номер 0123U103596), «Євроінтеграційні тенденції захисту приватних інтересів у правоохоронній діяльності» (реєстраційний номер 0123U103596).

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання цих результатів у наступних сферах:

– науководослідній – для подальшої гносеології окремих аспектів дискреції, у тому числі й у діяльності інших органів правопорядку (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);

– освітній – в освітньому процесі закладів вищої освіти, які готують правників, працівників Національної поліції, фахівців з публічного управління (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);

– правозастосування – для удосконалення діяльності Національної поліції в контексті дотримання принципу верховенства права;

– правотворчість – для удосконалення законодавства, що регулює діяльність Національної поліції.

Публікації. Основні положення і висновки, сформульовані у дисертаційному дослідженні, опубліковано у 12 наукових працях, з яких 5 – статті у вітчизняних фахових виданнях з права, 1 – наукова стаття у періодичному

фаховому виданні іноземної держави, включеному до наукометричної бази Scopus, 6 – тези доповідей.

Особистий внесок. Усі результати дисертаційного дослідження, подані до захисту, одержані автором самостійно. Формулювання і вирішення наукових завдань здійснено самостійно.

У науковій публікації, здійсненій у співавторстві, особистий внесок полягав у визначенні відповідності повноваженням органів правопорядку використання інноваційних технологій у правоохоронній діяльності та позначенні основних проблем їх реалізації у царині протидії злочинності. Окрім цього було запропоновано напрями подолання цих проблем шляхом створення відповідних правових механізмів застосування різних сучасних технологій працівниками органів правопорядку.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (145 найменувань на 15 сторінках), 2 додатків на 8 сторінках. Повний обсяг дисертації – 213 сторінок, з них основний текст – 176 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Білих І.В. Імплементация міжнародних стандартів в адміністративне судочинство України. Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 3. С. 144150. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.3.24>.
2. Білих І.В. Дискреція в діяльності Національної поліції України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. №4. С. 92-97. DOI <https://doi.org/10.32782/39221522>.
3. Білих І.В. Актуальні питання щодо розгляду поняття дискреція адміністративних органів. Південноукраїнський правничий часопис. 2024. №3. С. 183187. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.3.31>.
4. Білих І.В. Поняття дискреційних повноважень органів публічного адміністрування: теоретико-правовий аспект. Південноукраїнський правничий часопис. 2024. № 4. С. 8791. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.4.15>.
5. Білих І.В. До питання дискреції як специфічного компоненту повноважень органів виконавчої влади. Юридичний бюлетень. 2024. Вип. 35. С. 5763. DOI <https://doi.org/10.32850/LB24144207.2024.35.07>.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Tulinov V., Bilykh I.V., Merdova O., Volobuieva O., Veselov M. Activities of Law Enforcement Agencies in the Context of the Introduction of Innovative Technologies (Comparative Legal Aspect). Cuestiones Políticas. 2022. Vol. 40. № 72. P. 145-163. DOI <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.08> (зарубіжне фахове видання,

включене до наукометричної бази Scopus).

Наукові публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати:

1. Білих І.В. Сутність та специфіка професійної діалогічної мови. Мова і право: лінгвістичний аспект розуміння, тлумачення та застосування права: матеріали круглого столу (м.Одеса, 08 листопада 2021 р.). Одеса: ОДУВС, 2021. С. 5457.

2. Білих І.В. Проблема забезпечення прав людей з обмеженими можливостями в Україні. Людина має право: соціальногуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні: матеріали круглого столу (м.Одеса, 18 листопада 2021 р.). Одеса: ОДУВС, 2021. С. 2931.

3. Білих І.В. Аналіз взаємодії національної поліції України з населенням. Взаємодія поліції з населенням на засадах партнерства: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали науковопрактичного круглого столу (м. Одеса, 25 листопада 2021 р.). Одеса: ОДУВС, 2021. С. 29 30.

4. Білих І.В. Боротьба з тероризмом, контрабандою та незаконним обігом наркотиків на морі. Maritime security of the Baltic-Black Sea region: challenges and threats (December 23, 2021). Riga, Latvia: Baltija Publishing. Vol.1. P. 244246.

5. Білих І.В. Удосконалення інституту дискреції в контексті діяльності Національної поліції. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали XI Міжнародної науково-практичної онлайнконференції (м. Одеса, 24 жовтня 2024 р.). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 5051.

6. Білих І.В. Дискреція поліції: досвід Федеративної Республіки Німеччини. III Всеукраїнська наукова конференція «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» (м. Одеса, 18 грудня 2024 р.). Одеса, ОДУВС, 2024. С. 300302.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стил ь викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Капуляка В.П. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

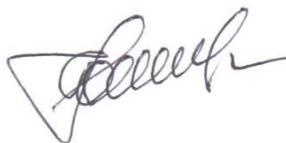
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шиндель Ірини Вікторівни на тему: «Дискреція в діяльності Національної поліції України».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Шиндель І.В. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів

вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Шиндель Ірини Вікторівни на тему: «Дискреція в діяльності Національної поліції України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

**Головуюча на засіданні
кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Національної поліції України
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Алла ПИШНА